Een standbeeld voor Trijn van Leemput

J. G. Riphaagen

'Dit is 't beeld van Leemputs vrouw,
die moedig heeft gedaan
dat borger noch soldaat
in Utrecht dorst bestaan' 1).

Aan de Oudegracht bij de Bakkerbrug staat Trijn van Leemput op haar voetstuk en tuurt in de richting van het Vredenburg 2) (afb. 1). De overlevering wil, dat zij in 1577 de eerste steen uit de zware kasteelmuren lossloeg en daarmee het sein tot de afbraak gaf.
Opnieuw verdiepten wij ons in de gebeurtenissen die 400 jaar geleden in Utrecht plaats vonden, in het bijzonder op de tweede mei 1577, en probeerden wij de ware toedracht te achterhalen 3).

De maanden na het beleg 4)

De Utrechtse burgers zullen een zucht van verlichting hebben geslaakt, toen in de middag van 11 februari 1577 de Spaanse bezetters van het kasteel Vre-

1) Dit gedichtje, waarvan de maker onbekend is, staat onder het portret van Trijn van Leemput, dat uit de 17e eeuw dateert en zich in het bezit van de familie Van Dam van Isselt bevindt (afb.4). Het gedicht is ook aangebracht op het voetstuk van het beeldje aan de Oudegracht (afb. 1 en noot 2)..

2) Het hier bedoelde beeld werd in 1955 door Pieter d'Hont vervaardigd. C. A. Schilp, *Beelden in de stad Utrecht*, 1972, zegt er over:
Is het mogelijk, dat Katherijn wat nieuwsgierig van haar rechtstandige 'zuil' over de balie van de brug het gedoe van de hedendaagse Utrechters wil volgen? Het is in elk geval best de moeite waard om deze fikse Katheijn van Leemput eens nader in de ogen te zien en zich te realiseren hoe de beeldhouwer Pieter d'Hont zelf de eerste Dolle-Mina-uit-het-Sticht heeft ervaren. Eén stuk verweer. Haar pronte burgerkleding heeft haar niet weerhouden om met een houweel over straat te gaan met de bedoeling de muren van het kasteel Vredenburg, symbool van agressie en tirannie, op hun weerstand te beproeven. Een klein model van het gehate bouwwerk staat aan haar voeten.

3) Gedurende twee jaar hield een werkgroep van de cursus Nederlandse paleografie van de Gemeentelijke Archiefdienst te Utrecht zich bezig met het beleg van het Vredenburg in 1576/77. De resultaten zullen o.a. verwerkt worden in de tentoonstelling 'Vredenburg gekraakt' die in het najaar van 1977 in het archiefgebouw te bezichtigen is. Door twee leden van de werkgroep, t.w. mevrouw L. Snelders-Hanou en schrijfster van dit artikel, werd speciale aandacht besteed aan de figuur van Trijn van Leemput en de rol die zij op 2 mei 1577 zou hebben gespeeld.

4) Voor dit historisch overzicht van de maanden na het beleg, toegespitst op de gebeurtenissen op 2 mei 1577, werden voornamelijk geraadpleegd:
Pieter Bor Christiaenss., *Nederlandtsche oorloghen, beroerten ende borgerlijcke oneenicheyden*, Leiden en Amsterdam 1621, II, boek 10.
J. H. van Bolhuis, 'Proeve eener geschiedenis van het kasteel Vredenburg', *Tijdschrift voor geschiedenis, oudheden en statistiek van Utrecht*, uitgegeven door N. van der Monde (1838).

denburg de stad verlieten en zij hen over de Catharijnesingel zagen wegtrekken in de richting van het Kartuizerklooster aan de Vecht: 150 mannen met hun vrouwen, kinderen en bagage. Na een maandenlange belegering van het kasteel door burgers en huursoldaten was het dan eindelijk zover.
De operatie verliep volgens de afspraken die de Spaanse bevelhebber Francisco Fernando d'Avila en de Utrechtse stadhouder Maximiliaan de Hennin, graaf van Bossu, twee dagen tevoren hadden gemaakt. De Spanjaarden zouden al hun bezittingen meenemen, maar het geschut en de munitie achterlaten; ze zouden met stille trom vertrekken.
Nauwelijks had de laatste soldaat het kasteel verlaten of met vliegend vaandel trokken honderd burgers onder leiding van schout Nicolaas van Zuylen van Drakenborch, burgemeester Henrick de Voicht van Rijneveld en burgerhopman Cornelis van Kessel door de hoofdpoort de burcht binnen om deze te bezetten en te bewaken. Geen vreemden meer op Vredenburg! was het parool in die dagen. Niet nóg eens wilde men het risico lopen om op eigen erf onder druk gezet of zelfs beschoten te worden. En Bossu was, hoewel met tegenzin, voor deze algemene wens gezwicht. Al gauw zou blijken dat angst ook wel eens een goede raadgever kan zijn. Want angst kende men in die dagen wel in Utrecht. De gehate Spaanse soldaten die de bewoners van stad en platteland zoveel jaren last en ellende hadden berokkend, konden dan wel verdreven zijn, wie garandeerde dat zij niet opnieuw een poging zouden wagen de burcht in bezit te krijgen? Wie kende de heimelijke plannen van Don Juan van Oostenrijk, de nieuwe landvoogd, en de slinkse wegen waar langs deze zijn doel zou trachten te bereiken? Angst dus voor de Spanjaarden, maar ook angst voor de Duitse huursoldaten, die binnen en buiten de stadsmuren op hun soldij lagen te wachten. Het uitblijven van betaling werkte ontevredenheid en ongeduld in de hand. Muiterij was geen denkbeeldig gevaar. Evenmin denkbeeldig was de kans dat een eventuele Duitse bezetting van het Vredenburg in zo'n geval met de muitende soldaten zou gaan samenspannen. En daarom stond men er op, dat er een burgerbezetting zou komen.
In Bossu's ogen dreigde gevaar van een andere kant. Hij vreesde dat de prins van Oranje van de situatie gebruik zou maken en zou trachten Utrecht voor zijn zaak te winnen. En hierin stond hij niet alleen. Vooral de geestelijken vond hij aan zijn zijde. Dezen vreesden dat wanneer de prins, die in 1567 naar het buitenland was uitgeweken, weer stadhouder van Utrecht zou worden, dit de hervormingsgezinden tot hernieuwde aktiviteit zou aanmoedigen; en de ongeregeldheden in 1566 en 1567, niet in het minst de beeldenstorm in verschillende Utrechtse kerken, lagen velen van hen nog vers in het geheugen.
Zoals gezegd stemde Bossu uiteindelijk toe in een burgerbezetting, maar slechts onder voorwaarde dat de burgerhoplieden en hun manschappen aan hem de eed van trouw zouden afleggen. Deze eed hield in, dat zij het kasteel, het geschut en de munitie in naam des konings zouden bewaren en dat zij hiervoor verantwoording schuldig waren aan de Raad van State en de Staten-Generaal, zonder wier toestemming zij de burcht niet mochten prijsgeven of afbreken 5).

5) Voor de volledige tekst van deze eed, zie: P. Bondam, *Verzameling van onuitgegeven stukken tot opheldering der Vaderlandsche historie*, Utrecht 1779, II, 128.

Afb. 1. Trijn van Leemput. Beeldje bij de Bakkerbrug te Utrecht, door Pieter d'Hont, 1971.

Er werd dus al aan slopen gedacht. En geen wonder, alleen als het Vredenburg met de grond gelijk werd gemaakt, kon men alle hier boven beschreven angsten laten varen. Trouwens voordat het Spaanse garnizoen was vertrokken, had de graaf van Bossu zelf het lot van de burcht reeds ter sprake gebracht. Op 9 februari discussieerden op zijn verzoek de leden van de vroedschap over de vraag of het Vredenburg moest blijven staan of aan de stadszijde moest worden 'geopend'. Zij spraken zich uit voor de laatste mogelijkheid en besloten Bossu in die zin te adviseren 6). Zonder toestemming van de Raad van State en de Staten-Generaal kon men echter niets beginnen.
Bossu was nog niet tevreden. Hij had ook behoefte aan duidelijkheid in de verhouding tussen hem en de bestuurscolleges. Daarom nodigde hij op 17 februari de zg. Binnenstaten, te weten de vijf Utrechtse kapittels, de ridderschap en het Utrechtse stadsbestuur, uit tot het sluiten van een Unie of Compromis, waarbij elk lid bij ede moest beloven de onderlinge eendracht te handhaven, de koning en het Roomse geloof trouw te blijven en het vertrek van vreemde troepen uit het land te bevorderen. Vooral in dit laatste punt is de invloed van de Pacificatie van Gent te bespeuren 7). Eén voor één legden de Statenleden de eed af, de kapittelheren met de hand op de borst, de anderen *mit opgestreckte vingeren.* Ook van de burgervendels werd deze eed van trouw geëist. Tenslotte moesten de president en de raden van het Hof zich met de Unie accoord verklaren 8).

Het grootste probleem was intussen de uitbetaling van de huursoldaten. Bossu had daar meer geld voor nodig dan stad en Staten konden opbrengen. Men probeerde aan zijn eisen te voldoen door het heffen van belastingen en het in leen opeisen van het goud- en zilverwerk van de burgers. Ook bij de bejaarde aartsbisschop Frederik Schenck van Toutenburg klopte men aan. Zijn bijdrage ter waarde van *f* 20.000,– werd te pand gezet. Slechts in uiterste nood, zo beloofde men hem, zouden zijn kostbare schatten in de smeltkroes worden geworpen. Bossu verliet tijdelijk de stad om te proberen geld los te krijgen bij de Staten-Generaal.

Tijdens zijn afwezigheid barstte de bom. Op 27 april om vijf uur in de middag verschijnt de heer van Tambergen, bevelhebber van het regiment van de graaf van Bossu, met enkele van zijn hoplieden op het stadhuis en eist op hoge toon betaling van de achterstallige soldij. De vroede vaderen vragen enige dagen uitstel, maar dit wordt geweigerd. De maat is vol. Op last van Tambergen bezet een vendel Duitse soldaten de stadhuisbrug en raakt slaags met een burgervendel. Ook elders in de stad hebben schermutselingen tussen Duitse huursoldaten en gewapende burgers plaats. Tenslotte worden Tambergen en de hoplieden Vinckenburg, Swart en Van Oisterwijck op Vredenburg gevangen gezet. Op 30 april komt het bij de Tolsteegpoort opnieuw tot een hevige botsing. De Duitsers steken verschillende huizen in brand, maar worden ten-

6) Raads Dagelijks Boek, 9 febr. 1577, Archief van de stad Utrecht, I 13.
7) Pacificatie van Gent, artikel 2.
8) Voor de volledige tekst van deze Unie, zie: Bondam, II, 136.

slotte op de vlucht gedreven. Zij trekken weg in de richting van Bunnik. De burgers verliezen in deze 'slag' slechts 5, de Duitsers wel 50 man, *en onder denselven den vaendrig van hopman Vinkenburg, die geschooten sijnde, genoegsaem tot pulver verbrande* 9). De huursoldaten die zich elders in de stad bevinden, vluchten nu ook, hetzij door de Catharijne-, de Weerd- of de Wittevrouwenpoort. Gelukkig gaat dit verder niet met brandstichting gepaard, maar in de Weerd *moesten de buuren, den eene een gulden, den andere een halve bij haar aftogt geven* 10). De vluchtelingen verzamelen zich bij Wijk bij Duurstede en bezetten deze plaats.
Zo raakte Utrecht haar 'bevrijders' kwijt, want het waren deze zelfde rebellen die in de dagen van het beleg de stad goede diensten hadden bewezen. En Tambergen, die als bevelhebber van Bossu's huurleger zo'n belangrijk aandeel in de belegering van het Vredenburg en de onderhandelingen met de Spaanse bevelhebber had gehad, bleef nu met enkele van zijn officieren in de burcht achter, in verzekerde bewaring. Pas in juni, toen de uitbetaling van de soldaten was geregeld en dezen de provincie hadden verlaten, werden zij, na herhaald aandringen van Bossu, vrijgelaten.

Dan komt de tweede mei met nieuwe onrust. Tegen de avond weet hopman Van Kessel tot de Staten door te dringen, die in het klein kapittelhuis van de Dom vergaderen. De burgers op het kasteel, zo vertelt hij, zitten in de kou, want de voorraad brandstof is op; zij dreigen alle houtwerk te slopen, wanneer er vóór de nacht geen nieuwe vracht turf wordt aangevoerd. De rentmeester van 's konings Domeinen, bij wie de hopman eerst heeft aangeklopt, wil geen medewerking verlenen. Wat nu? De heren weten voor dit probleem ook zo gauw geen oplossing. *Maak, dat gij dezen avond turf krijgt; morgen zullen wij daarover een besluit nemen* 11). Ze willen naar huis, ze hebben er genoeg van. Mopperend verlaten ze de vergaderzaal en terwijl ze door de Dom naar buiten lopen, waar zich een grote menigte heeft verzameld - onrust op het kasteel betekent onrust in de stad -, hoort men hen tegen elkaar zeggen: *Dit kasteel maakt ons dagelijks meerdere ongelegenheid. Wij hebben er nooit anders dan grote lasten en kosten van gehad. Veel beter was het onder den voet gehaald, dan steeds dus gekweld te worden* 12). Deze woorden werken als olie in het vuur 13). Het kasteel moet weg! De burgers weten opeens wat hun te doen staat. Als de Staten er zelfs zo over denken, waarop dan nog gewacht? Op de toestemming van de Staten-Generaal? 't Mocht wat, tot Sint Juttemis kun je dan wachten. Weg met het kasteel, vanavond nog! En zo trekken zij met ha-

9) P. A. Suyskens, *Aenteekeningen van eenige voorvallen soo hier tot Uytrecht als hier omtrent voorgevallen van het jaar 1528 tot 1628. Vervolgd tot 1710.* Handschrift c. 1730, Bibliotheek Gem. Archiefdienst Utrecht.
10) Suyskens.
11) Bolhuis, 213.
12) Bolhuis, 213.
13) Op 3 mei 1577 komt de Utrechtse raad bijeen en verklaart, dat de afbraak van Vredenburg buiten haar weten en zonder haar toestemming is begonnen. Zij is van mening dat *enige geestelicke personen op gisteren avont hem onderstaen hebben, die burgeren wijs te maken datter commissie was om 't casteel off te breecken.* Raads Dagelijks Boek, Archief van de stad Utrecht, I 13. Volgens deze lezing hebben de kapittelheren, leden van de Staten, het volk dus bewust tot de afbraak aangespoord.

mers, bijlen en houwelen, inderhaast van huis gehaald, naar het Vredenburg en vallen er op aan als hongerige wolven. De afbraak is begonnen. Er wordt de hele nacht doorgewerkt en ook de volgende dagen, tot de 5de mei. Dan is het kasteel aan de stadszijde zover afgebroken, *dat men de costen schuwen soude om het weder te repareren* 14).

Van overheidswege was nog gepoogd de afbraak te stoppen, maar zonder resultaat. Gecommitteerden van het Hof van Utrecht riepen enkele burgervendels op het St. Pieterskerkhof bijeen en probeerden hen door overreding tot ingrijpen te bewegen. Maar de burgerhoplieden en hun mannen waren niet te vermurwen. Zij verklaarden dat zij de overheid in alles wilden gehoorzamen, behalve wat dit ene punt betrof. Het kasteel had de stad al zo vaak in moeilijkheden gebracht, dat zij de afbraak niet tegen wilden houden. Zij vreesden bovendien, dat wanneer Utrecht weer onder de prins van Oranje zou komen, deze ouder gewoonte *een casteleyn mit volk* 15) op het kasteel zou leggen en zodoende de stad *eenighe nieuwicheyt* 16) zou opdringen. Deze vrees, het werd reeds gezegd, leefde ook bij de geestelijkheid en het hoeft ons dan ook niet te verwonderen, dat we in die eerste meidagen nog al wat geestelijken in het leger van slopers aantreffen.

Nadat de werkzaamheden waren gestaakt, dienden de Staten van Utrecht een rekest in bij de Staten-Generaal, waarin zij aantoonden dat het Vredenburg eigenlijk geen functie meer had. Het was in 1528 en volgende jaren gebouwd om Holland en Utrecht te beschermen tegen Gelderland, dat toen nog geen deel uitmaakte van het Bourgondische rijk. In 1543 echter werd dit gewest door Karel V ingelijfd en sindsdien had het kasteel geen strategische waarde meer. Bovendien was het tijdens het beleg zo ernstig beschoten, dat het nauwelijks meer was te verdedigen en herstel grote kosten met zich mee zou brengen. Deze voorstelling van zaken diende om de werkelijke toedracht te verhullen. Niet door de beschietingen, maar door de sloopaktie van de burgers had het kasteel veel van zijn oude luister verloren. De Staten besloten hun brief met het verzoek de burcht te mogen afbreken. Bijna vier maanden zou het duren voordat het antwoord van de Staten-Generaal bekend werd: het kasteel mocht aan de stadszijde worden ontmanteld. Op de 28ste augustus werd dit besluit in de vergadering van de vroedschap voorgelezen en nog dezelfde dag werden de burgers, zowel geestelijk als wereldlijk, bij klokgelui opgeroepen om mee te werken aan de verdere afbraak van de burcht. Met vreugde werd aan deze oproep gehoor gegeven. Het is niet bekend met hoeveel mensen en hoe lang deze tweede, maar nu legale, burgeraktie heeft geduurd, waarschijnlijk de hele maand september, misschien langer. Daarna zal men in een rustiger tempo de werkzaamheden hebben voortgezet. Nog in 1581 werden de gerechten buiten de stadspoorten opgeroepen het hun toegewezen gedeelte van de burcht met eigen werktuigen te komen afbreken. Wie wegbleef, haalde zich een boete van *f* 12,– op de hals. Wel een bewijs dat de ijver was getaand. Maar kort daarna moet het karwei nagenoeg voltooid zijn

14) Bor, II, boek 10, 233.
15) Ibidem.
16) Ibidem.

geweest. Een plattegrond van de stad Utrecht van 1582 toont aan, dat van het Vredenburg niet méér was overgebleven dan de twee bastions aan de singelzijde, die als deel van de omwalling hun funktie hadden behouden 17).

Trijn van Leemputs heldenmoed

Nog steeds is de naam Trijn van Leemput niet gevallen, hoewel wij reeds een uitvoerige reportage van de gebeurtenissen op die gedenkwaardige tweede mei 1577 kregen. Trijn kwam in dat verhaal niet voor; wij keken tevergeefs naar haar uit. Zelfs vernamen wij niet, of er zich onder de burgers die het kasteel te lijf gingen, ook vrouwen bevonden. Toch lieten we ons door een zeer betrouwbare en deskundige gids leiden, door niemand minder namelijk dan *Pieter Bor Christiaansz.* Deze zoon van een Utrechtse apotheker werd in 1559 in Utrecht geboren en overleed in Haarlem in 1635. In deze plaats vestigde hij zich in 1578 als notaris 18). Als jongen van 17 of 18 jaar moet hij de *troublen* in zijn vaderstad hebben meegemaakt. Misschien was hij op de avond van de tweede mei wel in de Dom aanwezig en trok hij mee op naar het Vredenburg om aan het sloperswerk deel te nemen. Dan heeft hij met eigen ogen kunnen constateren of de stoet opgewonden burgers al of niet werd aangevoerd door Catharina, de vrouw van brouwer en hopman Jan Jacobss. van Leemput. Maar toen Bor in later jaren de gebeurtenissen van deze dagen beschreef - en hij deed dat zeer gedetailleerd -, zweeg hij over haar in alle talen, zoals hij ook zweeg over Kenau Simons Hasselaer, de legendarische heldin van het Haarlemse beleg. Bor, Utrechter en Haarlemmer, moet toch beide dames hebben gekend of op zijn minst veel over hen hebben gehoord. Waarom zweeg hij? Er is maar één conclusie mogelijk: Pieter Bor stelde zich als geschiedschrijver hoge eisen, hij hield zich niet op met . . . bakerpraatjes. In de opdracht van zijn omvangrijke historiewerk *Nederlantsche oorloghen, beroerten ende borgerlijcke oneenicheyden*, waarin hij in 37 'boeken' de periode van 1555 tot 1600 beschrijft, zegt hij:
Daerom is dese wet den historischijveren gegeven: dat se niet valsch segghen noch schrijven en moghen, noch oock de waarheyt verswijghen. Ende daerom alleen leest men de historien, omdat men de geschiede dingen ende saecken, ende niet de versierde soude erkennen . . . Ende dat is oock het voornaemste verschil tusschen de historie ende de poëterie: dat in de historie alles naer de waerheyt wert verhaelt; ende in de poëterie meest tot vermaeckinge 19).

Bakerpraatjes dus! Maar dit harde oordeel kan ons toch niet bevredigen. Er moet een reden voor zijn geweest, dat juist Trijn van Leemput door haar stadgenoten werd nagewezen als de vrouw die de eerste steen uit het Vredenburg loswrikte.
J. H. van Bolhuis volgt in zijn *'Proeve eener geschiedenis van het kasteel Vredenburg'* uit 1838 voor de episode waarmee wij ons hier bezighouden, Pieter Bor

17) Gem. Archiefdienst Utrecht, Top. Atlas, Ab. 51.
18) *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek*, onder red. van P. C. Molhuysen, P. J. Blok en Fr. K. H. Kossman. Leiden 1911-1937, VI, 160.
19) Bor, I, Dedicatie.

op de voet. Maar op het kritieke moment laat hij zijn illustere voorbeeld even in de steek om de dappere hopmansvrouw de eer te geven die haar zijns inziens toekomt. Hij verwijst daarbij naar de oudste bron van het verhaal over Trijns heldenmoed, de dagboekaantekeningen van Arnoldus Buchelius 20).
Arend van Buchell werd in 1565 te Utrecht geboren. Op 9-jarige leeftijd werd hij leerling van de Hieronymusschool. Na in 1576 ernstig ziek te zijn geweest, trok hij waarschijnlijk nog in hetzelfde jaar met zijn ouders naar Arnhem, waar zijn stiefvader tot landmeter was benoemd. Eind 1578 was de familie weer terug in Utrecht. In 1581 verliet Arend de Latijnse school. In de volgende jaren studeerde hij aan de universiteiten van Leiden, Douai en Parijs en maakte hij enkele grote Europese reizen. In 1593 vestigde hij zich als advocaat in Utrecht 21). Van Buchell bezat een grote historische belangstelling en had de gewoonte om van alles wat hem belangwekkend voorkwam, aantekening te maken. Hij heeft nooit iets gepubliceerd en zijn vaak in het Latijn gestelde notities zijn na zijn dood door vererving en veiling her en der verspreid.
De vermelding van Trijn van Leemput, waarop Van Bolhuis wijst, vinden wij in Van Buchells 'Diarium' op 22 juli 1590. De aantekening luidt: *22 Obiit Joannes Jacobus Leemputius, coctor cervisiarum, in republica ex plebeis multus, cujus uxor virilis animi mulier, prima manus arci Freburgo demoliendo intulit* 22).
(Vert.: Op 22 (juli 1590) overleed Johannes Jacobus van Leemput, bierbrouwer, die veel voor het landsbelang deed uit naam van de burgers, en wiens echtgenote, een vrouw met mannelijke moed begaafd, als eerste de hand sloeg aan de afbraak van het kasteel Vredenburg.)
Van Buchell hechtte dus, in tegenstelling tot zijn iets oudere stadgenoot Pieter Bor, wèl waarde aan de verhalen die over Catharina van Leemput de ronde deden. Hij geeft de feiten zonder terughouding. Voor hem scheen het als een paal boven water te staan, dat de vrouw van Johannes Jacobus een manmoedige daad had verricht.
Wel moeten we beseffen dat het bijhouden van een dagboek een bezigheid van een geheel andere orde is dan het schrijven van een geschiedwerk. Van Buchell schreef in de eerste plaats ten gerieve van zichzelf, Bor had een naam als historicus op te houden. Maar nogmaals, Van Buchell maakt de indruk volkomen zeker van zijn zaak te zijn. Zo kwam het ook bij Van Bolhuis over: *Dit wordt uitdrukkelijk getuigd door Buchell. Men behoeft dus aan de geloofwaardigheid des verhaals van Van Beverwijk in zijne Uitnemendheit des vrouwelijken geslachts, niet langer te twijfelen* 23).
Over Van Beverwijck straks meer. Nu gaat het er om, aan te tonen hoe groot de autoriteit van Buchelius tot in de 19de eeuw was. En toch was Arend van Buchell op de tweede mei 1577 een jongen van amper twaalf jaar en was hij op die dag óf nog steeds ernstig ziek óf reeds woonachtig in Arnhem. Toen hij in december 1578 in Utrecht terugkwam, moest hij het hebben van de gekleurde

20) Bolhuis, 213.
21) 'Diarium van Arend van Buchell', uitgegeven door G. Brom en L. A. van Langeraad, Amsterdam 1907, *Werken Historisch Genootschap*, derde serie, 21.
22) 'Diarium van Arend van Buchell', 240. (Het handschrift van het Diarium bevindt zich in de Universiteitsbibliotheek te Utrecht.)
23) Bolhuis, 213, noot 3.

verhalen die in zijn omgeving werden verteld en die toen al bijna twee jaar oud waren. Van Buchell onthield wat hij hoorde, maar pas in 1590 toen hij het overlijden vermeldde van Jan Jacobss. van Leemput, een man van grote verdienste, sprak hij ook over de faam van diens vrouw. Plaatselijke faam, meer zal het toen niet geweest zijn; landelijke bekendheid viel Trijn van Leemput pas te beurt na het verschijnen van het reeds genoemde boek van Johan van Beverwijck in 1639 24). In deel 3, dat de titel draagt *Van de dueghden der vrouwen*, besteedt deze Dordtse geneesheer zowel aan Kenau Simons Hasselaer als aan Trijn van Leemput ruime aandacht. Hier volgt zijn versie van het gebeurde op de tweede mei 1577 in Utrecht: *Maerdie van Utrecht, gedenckende den overlast diese door 't kasteel uytgestaen hadden, en konden geen rust hebben, soo lang het noch in wesen bleef. De Magistraet daer over vergaderende en konde daertoe geen goet middel beramen. Jan Jacobsz. van Leemput, schepen der stadt, ende hopman van de borgerij, eens wat laet uyt den Raet thuys komende, vraeghde hem sijn huysvrouw, Catharina Bergers, geseyt Trijn van Leemput, een kloecke heldinne, watter soo lang te doen geweest was: waer op hy antwoordende, dat men vast overleyde, hoe men het kasteel zoude wech krijgen: maer datter geen doorkomen scheen te wesen, alsoo van alle kanten soo groote swarighheyt haer openbaerde. Wel, seyde sij, weet ghij mans daer geen mouwen aen te setten, laetter mijn mede begaen, ick zal 't wel haest aen een kant helpen. Hij hier over bevreest zijnde, ende haer onvertsaeghtheyt wel kennende, badt, haer toch niet te willen moeyen met het afbreken van des Konings sterckten. Dan sij, door grooten ijver ontsteken zijnde, maeckten terstont eenige van haer karen (= vriendinnen) op, die allegader met houweelen op de schouderen na 't kasteel trocken. Trijn had de voortocht, ende hadde een blaeuw schorte-kleet aen een raegh-stock gebonden, 't welck dese nieuwe krijghs-luyden voor een vaendel streckten. Dan ontrent het kasteel komende, ende overdenckende het gevaer, 't welck haerluyden hier door over den hals zouden mogen komen, begonnen de andere te beswijcken, ende terugge te keeren: maer Trijn vol moedt zijnde, tradt voort, ende began alleen de eerste steenen af te breken; tot dat het volck siende, dat dit werck al begonnen was, haer te hulpe quam, ende alsoo werde het kasteel, daer de borgers soo veel verdriets van geleden hadden, door de kloeckmoedigheyt van een vrouw, tot den gront toe wech genomen. Haren soon, zijnde doen ter tijt te Madril in Spaengjen, sagh in 't hof van den koning haer beeltenis, 't welck aldaer uyt Nederlant gesonden was: dan hij wachten hem wel te seggen, het selfde van sijn moeder te wesen.*

Om noch een exempel van haren onvertsaeghden moedt te hebben, zal ick verhalen, dat als twee Spaengjaerts tot haren huyse geherberght, aldaer (gelijckse onuytsprekelicke moetwilligheyt door de geheele stadt bedreven) eenigh gewelt wilden doen, sy den eenen van een hooge trap schopten, den anderen onder de voet smeet, ende haren voet op sijn borst settende, een groot mes trock uyt de scheyde, die op haer zijde hing, ende daermede den Spaengjaert dreyghde den beck te vegen. Die genoegh te doen hadde, om genade te roepen, en had noyt geweten, dat het soo benaeuwt was onder een vrouw te leggen'.

24) Joh. van Beverwijck, *Van de uutnementheyt des vrouwelicken geslachts*, 2e druk, Dordrecht 1643. Over Kenau Simons Hasselaer, zie: G. H. Kurtz, *Kenau Symonsdochter van Haerlem*, Assen 1956.

In dit verhaal komt Trijn van Leemput voor het eerst goed uit de verf. Wij zien het tafereel voor ons: Jan Jacobss. heeft de raadsvergadering bijgewoond en komt vermoeid thuis. Ook diè vergadering schijnt niet naar wens te zijn verlopen. De afbraak van het kasteel is onderwerp van gesprek geweest, maar een besluit is er niet gevallen. 'Och, jullie mannen', moet Katrijn toen gezegd hebben, 'jullie praten te veel, laat het maar eens aan mij over'. En kordaat als altijd loopt ze de deur uit en trommelt de buurvrouwen bij elkaar. En ze krijgt ze mee. Al gauw vormt zich voor haar woning aan de Oudegracht bij de Weerdpoort een grote schare vrouwen, gewapend met hamers, houwelen of met wat ze maar zo gauw te pakken konden krijgen. Trijn snelt nog even haar huis binnen: 'Digna, breng me de raagstok!' En als haar oudste dochter er mee aan komt lopen, knoopt Trijn haar eigen blauwe schort aan de stok, stelt zich op aan het hoofd van de stoet en daar marcheren ze weg. Trijns 'schortekleed' wappert uitdagend boven hun hoofden in de wind (afb. 2). Jan Jacobss. blijft met zijn kinderen, Digna (24), Adam (18 of 19) en het vijftienjarige Katrijntje, enigszins uit het veld geslagen achter. Of is Adam, evenals Pieter Bor, op dat moment in de Dom, wachtend op de beslissingen van de Statenvergadering, en heeft Digna zich bij de vrouwen aangesloten en trekt ze mee op naar het Vredenburg?

En welke groep bereikte het eerst het kasteel: Trijn met haar vrouwenleger of de burgers die vanuit de Dom optrokken? Wie heeft gelijk, Van Beverwijck of Bor? Wij zijn geneigd aan Bor de voorkeur te geven. Hij was tenslotte een Utrechts burger en kan alles zelf hebben meegemaakt, terwijl Johan van Beverwijck een Dordtenaar was.

Johan van Beverwijck werd in 1594 in Dordrecht geboren en overleed daar in 1647. Hij doorliep er het gymnasium en ging in 1611 in Leiden studeren, aanvankelijk letteren, later ook medicijnen. In 1615 verliet hij Leiden en maakte een studiereis naar Frankrijk. Hij bezocht Parijs en Montpellier, volgde in beide plaatsen enkele colleges en ontmoette in Montpellier de Utrechter Timan van Gessel, met wie hij uitstapjes in de omgeving maakte. Daarna reisde hij naar Italië, waar hij allereerst Padua aandeed. Hier werkte hij voor zijn promotie in de medicijnen, die in mei 1616 plaats vond. Toen volgde pas zijn grote Italiaanse reis, die hem voerde langs steden als Rome, Napels, Florence, Venetië en Bologna. Pas in 1618 keerde hij terug naar zijn geboorteplaats, waar hij zich als medicus vestigde. In 1619 trouwde hij met de weduwe Anna van Duverden, dochter van mr. Cornelis van Duverden, schepen van Utrecht, en Johanna van Voort. Het huwelijk bleef kinderloos en duurde maar kort. In 1624 reeds stierf Anna. Zijn tweede vrouw, de Zeeuwse Elisabeth de Backere, schonk hem acht kinderen. In 1625 werd hij benoemd tot stadsmedicus, een paar jaar later volgde zijn benoeming tot professor in de genees- en ontleedkunde aan de illustre school in zijn woonplaats en in 1636 volgde hij Jacob Cats op als bibliothecaris van de stadsboekerij. Hij bewoog zich ook op maatschappelijk en politiek gebied en was tenslotte een zeer productief schrijver en dichter 25). Jacob Cats, die enige tijd pensionaris van Dordrecht was, bracht hem er toe zijn populair-wetenschappelijke werken in de volkstaal te

25) *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek*, I, 327.

Afb. 2. Trijn van Leemput aan het hoofd van een groep „gewapende" vrouwen met op de achtergrond het Vredenburg. Gravure, door Cornelis Boy in Joh. van Beverwijck Van de uutnementheyt des vrouwelicken geslachts, *1641.*

schrijven. *De schat der gesontheyt* en *De schat der ongesontheyt* heeft Cats *verciert met veerzen.* Van Beverwijcks renaissancistische opvatting over de vrouw deelde hij echter niet en *Van de uutnementheyt des vrouwelicken geslachts* werd dan ook niet door hem, maar door de advocaat bij het Hof van Holland en West-Friesland, mr. Cornelis Boy, *verciert met historyen, ende kopere platen; als oock Latijnsche, ende Nederlantsche verzen.*

Van Beverwijck gaat in dit werkje, zeker voor zijn tijd, wel heel erg ver in zijn waardering voor de vrouw. Zijn biograaf 26) spreekt in 1910 van een *hyperfeministisch pleidooi,* dat in de smaak zou vallen bij *onze moderne suffragettes* 27). Van Beverwijck vindt niet alleen de rol van de vrouw als opvoedster van de jeugd heel belangrijk - de familie of het gezin, zegt hij, is de *fonteyne ende oorspronck van een republyck* -, hij bepleit ook de deelname van de vrouw aan het openbare leven. De vrouw in de wetenschap, de kunst, de handel of in bestuursfunkties? Van Beverwijck heeft er geen enkele moeite mee. Dat hij met zijn theorieën over de vrouw zich de kritiek van zijn Calvinistische tijdgeno-

26) E. D. Baumann, *Johan van Beverwijck in leven en werken geschetst,* Dordrecht 1910 (proefschrift Amsterdam).

27) Baumann, 102. Ook de volgende gegevens over het standpunt van Van Beverwijck en zijn tijdgenoten t.o.v. de vrouw zijn aan het proefschrift van Baumann ontleend.

ten op de hals haalde, ligt voor de hand. Wij noemden Cats reeds. Deze populaire dichter heeft de vrouw in vele toonaarden bezongen, maar als het er op aan kwam, wees hij haar onverbiddelijk haar plaats. Zo verzuchtte hij eens:

Maeck tusschen man en wijf, ick bidde, maeck verschil,
want al de vrouwen zijn maer om der mannen wil.

Maar ook de veelzijdig begaafde Constantijn Huygens - dichter, musicus en diplomaat - bleef trouw aan het bijbelwoord: *Evenzo gij vrouwen, weest uw mannen onderdanig* 28). De vrouw was volgens hem *van den besten slagh het tweede.* Toen Van Beverwijck het bestond de vrouw zelfs boven de man te stellen, lieten ook de meer vrijzinnigen onder zijn tijdgenoten hem in de steek.
Toch vond Van Beverwijck weer velen, ook Cats, achter zich in zijn grenzeloze bewondering voor het Utrechtse mirakel, de geleerde Anna Maria van Schurman. Anna Maria, die verschillende malen Dordrecht met een bezoek vereerde, stond met beiden in kontakt. Cats droeg zijn *Trouringh* (1637) aan haar op, Van Beverwijck het tweede deel van zijn *Uutnementheyt* . . . (1639).
Onder de vele binnen- en buitenlandse geleerden en schrijvers met wie Van Beverwijck een correspondentie onderhield, moet tenslotte Arend van Buchell worden genoemd.
Al met al verbaast het ons niet meer, Trijn van Leemput in de rij van *uutnemende* vrouwen aan te treffen. Via zijn reisgenoot Van Gessel, zijn eerste vrouw Anna van Duverden of zijn geleerde Utrechtse vrienden Van Schurman en Buchelius kan het relaas over haar heldendaden Van Beverwijck gemakkelijk ter ore of onder ogen zijn gekomen. En nu we hem wat beter kennen, begrijpen we ook dat hij voor de Utrechtse hopmansvrouw, die haar huishouden in de steek liet om de belangen van haar stad te dienen, graag een plaatsje inruimde.

Een volksverhaal

Het verhaal over Trijn van Leemputs heldendaden draagt de kenmerken van een volksverhaal. Wanneer het is ontstaan en aan wiens brein het is ontsproten, geen mens die het weet. Het is er opeens, en naar de herkomst kunnen we slechts gissen. Heeft hopman Jan Jacobss. de volgende dag staan opscheppen tegen de mannen van zijn vendel, of Adam op de Latijnse school? Is het verhaal uit burenroddel ontstaan of komt het uit de koker van Trijn zelf? Wanneer het er eenmaal is, kan zo'n verhaal een lang leven beschoren zijn. Ieder vertelt het op zijn wijze en zo is het zelfde verhaal steeds toch ook weer een ander. Pas wanneer de literatuur er zich over ontfermt, komt aan dit vervormingsproces een einde.
Ook het verhaal over de bestorming van het Vredenburg door Trijn van Leemput met haar vrouwenvendel moet een dergelijke ontwikkeling hebben doorgemaakt. Zestig jaar lang is het de speelbal van de mondelinge overlevering geweest en dan ontdekt Johan van Beverwijck het en legt het vast in zijn omstreden boekje over de vrouw. Toch is er in de 18de eeuw nog een afwij-

28) I Petrus 3 : 1.

kende versie ontstaan. Trijn van Leemput wordt daarin op een nóg hoger voetstuk geplaatst. Zij heeft niet alleen het kasteel afgebroken, zij heeft ook de Spanjaarden verjaagd. Dat maakt haar pas werkelijk tot een heldin, want goed beschouwd was er niet zo heel veel moed voor nodig om een aanval op de burcht te wagen, nadat het Spaanse garnizoen en de Duitse troepen de stad hadden verlaten. De bewaking van het kasteel was in handen van stadgenoten, mannen die het koud hadden of zich reeds zaten te warmen bij een knappend houtvuurtje! Trijns onverhoedse aanval zal hen verrast hebben, maar hun niet onsympathiek zijn geweest. Wel beging zij een overtreding tegen het wettig gezag en dat had kunnen uitdraaien op een stevige boete of, erger nog, op gevangenschap in de kerkers van het Vredenburg. Maar zij was de vrouw van een gezien burger, die zijn sporen tijdens het beleg had verdiend; en zij wist haar vriendinnen achter zich. Het is dus best te begrijpen, dat de behoefte bestond er nog een schepje bovenop te doen.
Eigenlijk was Van Beverwijck daarin al voorgegaan, toen hij aan zijn verhaal nog een *exempel* van Trijns onversaagdheid toevoegde (zie blz. 93). En een vrouw die al eens een Spanjaard van de trap heeft gesmeten en een ander het mes op de keel heeft gezet, zou die ook niet . . .?
In het wapenboek van Abraham Ferwerda uit 1785, in het gedeelte dat over het geslacht Van Dam handelt, staat dat Trijn van Leemput alias Catharina de Berghes van Essendelle *het casteel Vredenburg met een ijzere hamer opgeslagen, manaftig ingenomen, afgebroken en de Spanjaarts verjaagt* heeft 29) (bijlage 1). Aan het feit dat Digna van Leemput trouwde met Pieter van Dam, danken wij deze mededeling. Gedurende bijna twee eeuwen moeten binnen de familie Van Dam de verhalen over die kordate zestiende-eeuwse grootouders, Jan Jacobss. en Catrijn, van vader op zoon zijn doorverteld. De heldhaftige grootmoeder zal misschien het sterkst tot de verbeelding van het bewonderend nageslacht hebben gesproken, waardoor van lieverlee ook de dappere daden van de grootvader op haar naam kwamen te staan.
Ferwerda kan bovendien het schilderij van J. C. Droochsloot, voorstellende het beleg van Vredenburg, gekend hebben 30). Het dateert uit 1646. Op dit schilderij vestigt mr. J. I. D. Nepveu de aandacht in de *Utrechtsche Volksalmanak* van 1843 31). Hoewel op het doek duidelijk de belegering en niet de afbraak van het kasteel is afgebeeld, treffen we op de voorgrond Trijn van Leemput aan met een houweel over haar schouder en in haar linkerhand de eerste steen die zij uit de kasteelmuur heeft losgebroken. Ze heeft zich in haar beste kleren gestoken en staat, met haar rug naar het krijgsgewoel gekeerd, rustig te poseren (afb. 3). Het lijkt of ze zeggen wil: 'Ik ben maar vast begonnen'. En wij zijn geneigd haar toe te roepen: 'Maar dat is spelen met je leven,

29) Abraham Ferwerda, Nederlandsch geslacht-, stam- en wapenboek, waarin voorkomen de voornaamste adelijke en aanzienlijke familiën in de zeven vereenigde provinciën; opgemaakt uit oude en echte gedenkstukken; doormengd met veele weetenswaardige historische bijzonderheeden, Amsterdam 1785. In deel II bevindt zich de 'Stamlijst van het geslacht van Van Dam. Begonnen a° 1353'.
30) Dit schilderij bevindt zich in het Centraal Museum te Utrecht.
31) J. I. D. Nepveu, 'Catharina van Leemput; naar aanleiding eener schilderij, voorstellende de belegering van het kasteel Vredenburg', *Utrechtsche Volksalmanak* 1843.

Trijn, je bent veel te vroeg van huis gegaan'! Gelukkig heeft Nepveu een aannemelijke verklaring voor deze vreemde voorstelling van zaken. Catrijn heeft oorspronkelijk geen deel uitgemaakt van het tafereel, maar is er later door Droochsloot bijgeschilderd. De schilder J. H. de Haas heeft dit kunnen constateren bij het schoonmaken van het doek. Een hele geruststelling! De vraag blijft echter: waarom of door wie liet Droochsloot zich tot dit anachronisme verleiden?
Was Trijn van Leemput de eerste die op 2 mei 1577 de hand sloeg aan het Vredenburg? Ook aan het einde van de rit moeten we het antwoord schuldig blijven. Het enige dat vast staat is, dat de burgers tot aktie overgingen, toen de overheid zich nog beraadde en de verantwoordelijkheid niet aandurfde. Wie voorop liep en wie de eerste steen lossloeg, wij zullen het wel nooit te weten komen en zo belangrijk is het ook niet. Maar 400 jaar geleden hebben de Utrechters zelf Trijn van Leemput naar voren geschoven en haar de eer gegeven. Waarom zouden wij haar die dan misgunnen? En wat let ons in de fiere vrouwenfiguur bij de Bakkerbrug alle burgers en burgeressen te eren die op die tweede mei 1577 het recht in eigen hand namen en maar vast begonnen aan de afbraak van de gehate burcht?

Trijn . . . en hoe zit het nou met Jan Jacobss.?

Alle publiciteit rondom de legendarische Trijn van Leemput heeft bij velen de nieuwsgierigheid gewekt naar het gewone leven van deze Utechtse Kenau en in de loop van deze eeuw zijn al heel wat gegevens over haar, haar man en haar familie uit de archieven tevoorschijn gekomen. Aangevuld met enkele nieuwe gegevens, komen we tot de volgende reconstructie.

Jan Jacobss maakt carrière

Jan Jacobss. van Leemput en Catrijn Willem Claeszoensdr., onder deze namen komen wij ze voor het eerst tegen in het register van transporten en plechten van de stad Utrecht. Op de 24ste april van het jaar 1555 kopen zij van Joest Snoey *die alinge huysinge ende hofstede so die staende ende gelegen is tusschen Sunt Jacobsbrugge ende die Weerdtpoort aen die Westzijde van der graften . . . 32).*
Jan Jacobss. ziet zich wel genoodzaakt tegelijkertijd een plecht (lening, hypotheek) op het huis af te sluiten van 500 goede gouden keyser karolus gulden tegen 30 gulden en 5 stuiver per half jaar, maar dat is geen bezwaar als je jong bent en gezond van lijf en leden. En Jan Jacobss.en Catrijn zijn ongetwijfeld nog jong; uit latere bronnen is bekend, dat in 1553 Digna, hun oudste dochter, wordt geboren 33). Waarschijnlijk is dit hun eerste kind.

32) Register van transporten en plechten, Archief van de stad Utrecht, I 705. (1552-1577) en II 3243 (1578-1792). De index op dit register is nog niet geheel voltooid, waardoor het register vóór 1555 niet gemakkelijk te raadplegen is. Na de voltooiing van de index is het mogelijk, dat gegevens over plaats van herkomst, leeftijd en huwelijk van Jan en Katrijn van Leemput nog te voorschijn komen.
33) Zie noot 43.

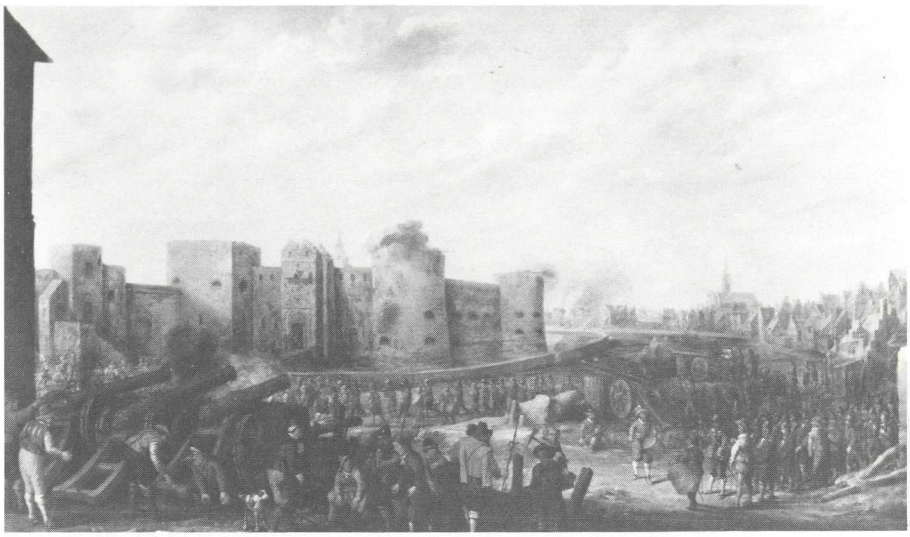

Afb. 3. Het beleg van Vredenburg. Schilderij, door J. C. Droochsloot, 1646. Op de voorgrond Trijn van Leemput. Centraal Museum Utrecht.

Enige jaren later, op 17 september 1558, waagt Jan Jacobss. een tweede sprong. Op die dag neemt hij van zijn zwager Willem Willemss. Berger, Catrijns broer, een brouwerij over, die gevestigd is in het huis van een zekere Marije van Oostrum 34). Ook de huur van het huis is in het transport begre-

Afb. 4. Bolwerk de Morgenster met huizen van de Bemuurde Weerd. Aquarel, anoniem, ca. 1830. De kraan dateert uit de 19de eeuw. Prentenverzameling Gem. Archiefdienst Utrecht.

34) Reg. van transporten en plechten.

pen. Helaas wordt in de akte het huis niet nader gesitueerd, maar met enig voorbehoud mogen we wel aannemen, dat het zich ook in de buurt van de Weerdpoort heeft bevonden.
Na acht jaar schijnt Jan Jacobss. behoefte te hebben aan uitbreiding. Op 6 mei 1566 ontvangt hij van de stad Utrecht de erfpacht van het bolwerk de Morgenster ten westen van de Weerdpoort 35) (afb. 4). Op 22 januari van dat jaar had hij deze erfpacht al voor 1150 karolusgulden gekocht van Gerryt Willemss., houtkoper, die in 1558 waarschijnlijk als eerste het bolwerk in erfpacht ontving 36). De erfpacht betrof het gebruik van het *bovenste* van het bolwerk. De stad behield het recht om zo nodig het bolwerk door burgers te laten bewaken en de onderste ingang *mitte middelste strijckweren* bleef stadseigendom. In de thesauriersrekening van de stad Utrecht van 1565/66 wordt Jan Jacobss. van Leemput een *naecomeling* van Gerryt Willemss. genoemd. Om welke vorm van verwantschap het hier gaat, wordt niet nader aangegeven. De Van Leemputtens hebben „de Morgenster" lang in de familie gehouden. In 1610, na de dood van Catrijn, gaat de erfpacht over op haar zoon Adam, in 1627 op diens schoonzoon Peter van Gessel, en in 1656 op de kleinzoon van Digna, Jacob van Dam 37). Misschien is de traditie nog langer voortgezet.
Nòg heeft Jan Jacobss. niet genoeg ruimte naar zijn zin. In 1566 koopt hij ook nog een huis met kelder en werf aan de westzijde van de Oudegracht, tussen Weerdpoort en Watersteeg 38), en in 1572 en 1574 worden er door hem nog twee belendende percelen in de Watersteeg bijgekocht 39) (afb. 5 en 6).
Het schijnt dat Jan Jacobss. zich in de eerste 20 jaar van zijn huwelijk heeft opgewerkt tot een welvarend burger en een bekwaam zakenman. Ook maatschappelijk komt hij tot aanzien. In 1573 wordt hij door de plaatsvervangend stadhouder de heer van Noircarmes 40) tot hopman van één van de acht pas opgerichte burgervendels benoemd 41). In 1575 wordt hij kerkmeester van St. Jacob 42).
Ook zijn gezin heeft zich inmiddels uitgebreid. Adam werd waarschijnlijk in 1558 en Catharina in 1562 geboren. Dank zij het feit dat Jan Jacobss. en Catrijn in de jaren tachtig lijfrenten vestigen op Digna en Adam, waarbij in de akten de leeftijd van deze dochter en zoon wordt vermeld, en dankzij een notariële akte uit 1597, waarin Catharina's leeftijd wordt meegedeeld, zijn de geboortejaren van deze drie kinderen bij benadering vast te stellen. Van Digna, op wie op 5 april 1586 én op 28 maart 1587 een lijfrente wordt gevestigd en die op beide data 33 jaar oud blijkt te zijn, kon de geboorte zelfs nog nauwkeuriger worden berekend. Die moet tussen 28 maart en 5 april 1553 plaats heb-

35) Erfpachtbrieven van *'t bovenste gebruyck van de woeninge ende eerdewerck* van het bolwerk de Morgenster met het waakhuisje, door de stad aan mr. Adam van Leemputten en zijn nakomelingen, 1610-1656, Archief van de stad Utrecht, II 1093.
36) Thesauriersrekening 1565/66, fol. 13, Archief van de stad Utrecht, I 590.
37) Archief van de stad Utrecht, II 1093 (zie noot 35).
38) Reg. van transporten en plechten, 7 mei 1566.
39) Reg. van transporten en plechten, 22 mei 1572 en 25 oktober 1574.
40) Philips van St. Aldegonde, heer van Noircarmes, was i.v.m. de gevangenschap van de graaf van Bossu in Hoorn tijdelijk stadhouder van Holland en Utrecht (1573-1574).
41) 'Diarium van Arend van Buchell', 30.
42) Raads Dagelijks Boek, 12 november 1575, Archief van de stad Utrecht, I 13.

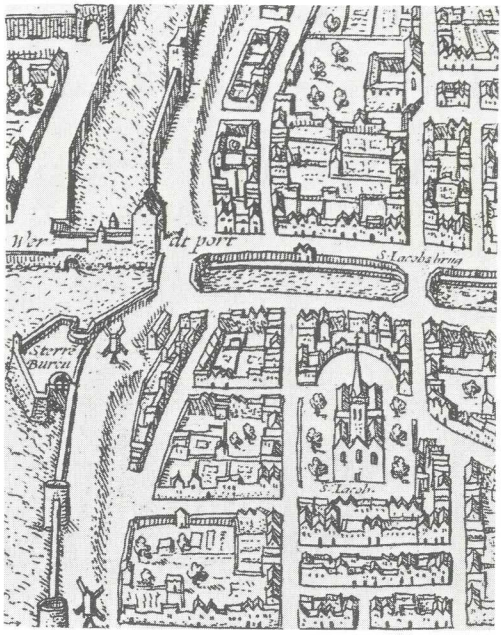

Afb. 5. Fragment van een plattegrond van de stad Utrecht met de Weerdpoort, het bolwerk de Morgenster (Sterreburen), de Oudegracht en de Jacobikerk. Gravure, anoniem, ca. 1572. Prentenverzameling Gem. Archiefdienst Utrecht.

Afb. 6. De Weerdpoort met de Zandbrug. Aquarel, door B. van Straaten jr, ca 1833. Links, net niet meer zichtbaar, woonden Jan en Trijn van Leemput (cf afb. 6). Prentenverzameling Gem. Archiefdienst Utrecht.

ben gehad 43). Het is heel goed mogelijk dat het gezin meer kinderen heeft geteld. Aan het eind van dit artikel wordt, met enige aarzeling, een tweede zoon geïntroduceerd.
Zo staan de zaken als in het najaar van 1576 de voorbereidingen voor het beleg van het Vredenburg op gang gekomen. Jan Jacobss. moet meer dan ooit zijn aandacht verdelen tussen de brouwerij en zijn plichten als burgerhopman. Dag en nacht moet hij paraat zijn en als omstreeks Kerstmis de beschietingen beginnen raakt hij menigmaal in levensgevaarlijke situaties verzeild. Maar dat geldt ook voor de andere burgerhoplieden en hun mannen.
Ferwerda zegt in zijn wapenboek, dat Jan Jacobss. de stad *f* 30.000,– heeft voorgeschoten en dat hij uit dank daarvoor na het beleg, behalve restitutie van deze som, het bolwerk „de Morgenster" kreeg aangeboden.
Het laatste is hierboven reeds weerlegd: Jan Jacobss. ontving het bolwerk tien jaar vroeger (in 1566) in erfpacht. Eerder is hij er bij het beleg financieel wat bij ingeschoten. In 1582 nl. dient hij bij de Staten van Utrecht een rekest in om alsog betaling te ontvangen van *zekere tonnen biers, kaes, brooden, waghens, tonnen ende andere provisie bij hem in 't belegh van 't casteel van Vredenborch verstreckt . . 44).* De Staten wijzen dit verzoek af, omdat *nyet en blijckt dat den remonstrant uuyt haer luyden bevel die costen ende penningen gedaen heeft* 45). Die vlieger gaat dus niet op. Op andere wijze blijkt echter, dat Jan van Leemput een gewaardeerd en geacht burger was. In juli 1577 ontvangt hij van Paulus Buys, advocaat van Holland, een brief waarin deze hem aanraadt het stadsbestuur ertoe te bewegen het geschut dat zich nog op het kasteel bevindt, daar weg te halen en zo te beletten dat Don Juan het naar Brabant zal laten brengen. De vroedschap luistert naar dit advies en het geschut wordt kort daarna in veiligheid gebracht 46). In oktober van hetzelfde jaar is Jan van Leemput een van de vier gedeputeerden die de Staten bij het sluiten van de Satisfactie in Brussel vertegenwoordigen 47). Op grond van de voorwaarden in dit accoord vastgelegd, aanvaardt de prins van Oranje het stadhouderschap over Utrecht. Op 9 november 1577 tenslotte wordt Jan Jacobss. als schepen van de stad Utrecht beëdigd. Tot aan zijn dood in 1590 blijft hij als schepen of raad lid van het stadsbestuur. In 1585/86 is hij tevens stadskameraar 48).

Trijn en haar familie

Maar hoe gaat het ondertussen met vrouw en kinderen?
Digna, hoewel volwassen, is nog thuis. Zij zal pas in 1590 op haar 37e trouwen. Maar Adam, nauwelijks 20 jaar oud, staat op het punt het ouderlijk huis te

43) Manuaal der lijf- en losrenten, 1583-1647, fol. 195^{v}, Archief der stad Utrecht, II 1365. (Digna 33 j.); Rekening van de 1e kameraar 1585/86, fol. 40/41, Archief der stad Utrecht, II 1243. (Digna 33 j. en Adam 28 j.) Protocol van notaris J. van Herwaerden, 9 aug. 1597, Archief van de stad Utrecht, S. 88 (Catharina c. 35 j.)
44) Resoluties van de Staten, 28 maart 1582, Rijksarchief in de provincie Utrecht, Archief van de Staten van Utrecht, 231.
45) Ibidem.
46) Bolhuis, 217.
47) A. Ferwerda, *Nederlandsch geslacht-, stam- en wapenboek.*
48) Johan van de Water, *Groot plakaatboek van de Staten 's lands van Utrecht en de stad Utrecht,* Utrecht 1729, III.

verlaten. Hij trouwt in 1578 Anna Jan Willemss. van Wayenoyensdochter. Op 15 juli 1579 koopt het jonge paar van háár ouders een huis in de Schoutenstraat. Jan Jacobss. en Catrijn komen over de brug met twee plechten van *f* 450,- en *f* 550,- 49). Adam wordt op 12 september 1595 als advocaat van het Hof van Utrecht beëdigd 50). In 1587 is de jongste dochter, Catharina, aan de beurt. Zij trouwt met de brouwer Ghijsbert van Nijendael. Op 5 mei van dat jaar kopen zij het huis „Blijdenstein" aan de Oudegracht bij de Beyerbrug (nu nr. 156, bioscoop Camera) 51). Catharina zal moeder worden van tien of elf kinderen. Als zij in 1629 sterft, blijkt zij zo diep in de schulden te zitten, dat haar kinderen weigeren de erfenis te aanvaarden 52).

In 1586 is de moeder van Catrijn, Geertruyt de weduwe van Willem Claess., overleden. Door uitkoop van de dochter van zijn schoonzuster Heylwich en de nakomelingen van zijn zwager Willem Willemss. weet Jan Jacobss. de erfenis van zijn schoonmoeder voor zichzelf en zijn schoonzuster Marij veilig te stellen. De akten waarin deze uitkoop wordt geregeld, gedateerd 10 augustus 1586 en 12 juni 1588, zijn wel een studie waard 53). In de eerste akte ontmoeten we twee zusters van Catrijn: Heylwich Willem Claesz. Voornsdr. en Marij Willem Claesz. Voornsdr. In de tweede akte worden twee getrouwde dochters van Willem Willemss. Berger genoemd, te weten Anna en Aeltgen, en een minderjarige zoon Claes Willemss. Berger uit het huwelijk met zijn tweede vrouw Stijntgen (bijlage 2).

Trijns zusters bedienen zich dus van hun vaders achternaam (Van) Voorn of Voornen. Catrijn zelf komen wij ook regelmatig tegen als Catrijna van Voorn, Catharina Willem Voornensdr. etc.

Hoe komt nu hun broer Willem Willemss. aan de achternaam Berger? Is het de familienaam van Geertruyt, zijn moeder? Misschien had Willem als naamgenoot van zijn vader, Willem Claess. van Voorn, er behoefte aan zich van deze duidelijk te onderscheiden en nam hij daarom de naam Berger aan.

Het kan zijn dat ook Catrijn wel onder de naam Berger bekend stond, hoewel zij in de akten die bij haar leven werden opgesteld, niet onder die naam voorkomt. Maar Johan van Beverwijck noemt haar Catharina Bergers en dit zou er op kunnen wijzen, dat zij deze naam toch wel heeft gedragen. Deze veronderstelling vindt bovendien steun in de Rekening van de fabriekkamer van de Dom, waar bij het overlijden van Catrijn genoteerd werd: *item 2a january 1607 in obitu et funere Catherinen Berges vidue quondam Johannis de Lemputten. Salvator bis 12 st. 54).* (Vert.: eveneens de 2e januari 1607 bij de dood en begrafenis van Catharina Berges, weduwe van Johannis van Lemputten. Twee maal geluid de klok Salvator.)

Van het een komt het ander. Wellicht heeft Catharina aan de schrijver van de

49) Reg. van transporten en plechten.

50) Register van admissies en eedsafleggingen van advocaten, procureurs, landmeters, translateurs enz., 1560-1811, Rijksarchief in de provincie Utrecht, Rechterlijke archieven van de provincie Utrecht, 274.

51) Reg. van transporten en plechten.

52) Protocol van notaris W. Zwaerdecroon, 22 dec. 1629, Archief van de stad Utrecht, S. 200.

53) Reg. van transporten en plechten.

54) Rekening van de Domfabriek 1606/07 (Recepta de pulsatione campanarum), Rijksarchief in de provincie Utrecht, Archief van het kapittel ten Dom, 702[3].

Domfabriek te danken, dat zij posthuum in de adelstand werd verheven. In het reeds eerder genoemde wapenboek van Abraham Ferwerda komen wij haar tegen als Catharina de Berghes ten Essendelle, verwant aan Georgius Ludovicus de Berghes, prins-bisschop van Luik. Trijn van Leemput een adellijke dame! Ferwerda gelooft er in, maar W. E. van Dam van Isselt toont zich in 1911 al minder overtuigd, al voelt hij zich verplicht erop te wijzen, dat de naam De Berghes ten Essendelle ook voorkomt onder de acht kwartieren, waarmee Digna van Leemputs kleinzoon mr. Pieter van Dam in de Oude Kerk te Amsterdam ligt begraven 55). Ook een geschilderd portret van Catrijn van Leemput, dat zich in de familie Van Dam van Isselt bevindt, draagt die naam: linksboven *C. de Berges ten Essendelle, huysvrouw van J. van Leemput,* onderaan *Catrine de Berges* (afb. 7.) Dat zijn de enige aanwijzingen voor Trijns adeldom. In 1930 oppert Van Dam van Isselt de mogelijkheid, dat de familie van Catrijn - en dat moet dan wel de familie Van Dam zijn geweest - tot meerdere glorie van het geslacht haar genealogie heeft opgesierd met een adellijke naam. In de *Geschiedenis van het geslacht Van Dam van Isselt* van J. J. Hooft van Huysduynen (1965) is Catrijn haar adellijke naam kwijt, maar heeft zij haar roem behouden.

De afkomst van Jan Jacobss.

Tot zover Trijn, maar hoe zat het nu met Jan Jacobss.? Zo op het eerste gezicht heeft de echtegenoot van Catrijn geen problemen met zijn afkomst. In de akten komt hij steeds voor als Jan (of Johan) Jacobss. van Leemput of Leemputten, een enkele keer als Jan van Leemput. Hij laat er geen twijfel over bestaan, dat zijn vader Jacob heette.
Er wonen in die tijd meer Leemputtens in Utrecht: Peter, Jan, Cornelis en Daniel, en de kinderen van deze vier broers. Hun vader, Willem van Leemput, verwierf evenals zijn broer Peter in 1536 het burgerschap van Utrecht. Beiden waren blauwverver van beroep en een derde broer, Johan, was schilder. Waarschijnlijk hebben zij zich in de jaren zestig of al eerder aangesloten bij de hervormingsgezinden en in 1566 deel genomen aan de Utrechtse beeldenstorm. In 1568 worden zij èn Peter, de oudste zoon van Willem, door de Bloedraad verbannen 56).
In de registers van transporten en plechten van de stad Utrecht komen van de genoemde vier broers vooral Cornelis en Daniel nog al eens voor. Cornelis, evenals zijn vader blauwverver, woont dan aan de Oudegracht tussen de St. Jacobsbrug en de Weerdpoort, waarschijnlijk aan de Oostzijde, dus tegenover Jan en Catrijn van Leemput.
Het vreemde is nu, dat er blijkbaar tussen Jacob en Jan enerzijds en de gebroeders Willem, Peter en Johan met hun vele nakomelingen anderzijds geen verwantschap bestaat. In de nagelaten geschriften van de bekende Utrechter Cornelis Booth (1605-1678) is een genealogisch overzicht van deze tak van de

55) Mededelingen van W. E. van Dam van Isselt over Trijn van Leemput en haar naasten zijn te vinden in de *Navorscher* van 1911, 1914, 1915 en 1917 en in *De Nederlandsche Leeuw* van 1930.
56) Handschriften van Cornelis Booth, 378, Rijksarchief in de provincie Utrecht.

Afb. 7. Trijn van Leemput. Geschilderd portret, anoniem, 17de eeuw. Particulier bezit.

familie Van Leemput te vinden 57). Jacob en Jan komen er niet in voor. Waarschijnlijk heeft M. L. van Hangest d'Yvoy in zijn *Genealogieën van Utrechtse geslagten* voor zijn overzicht van het geslacht Van Leemput Booths aantekeningen gebruikt 58). Ook bij hem vallen Jacob en Jan Jacobss. er buiten. Wel vermeldt hij apart enige gegevens over Jan Jacobss. van Leemput en Catharina Bergers (bijlage 3).

Er schijnt dus wel degelijk iets aan de hand te zijn met Jan Jacobss. Opvallend is ook, dat geen enkele akte melding maakt van de ouders, broers of zusters van Jan Jacobss., terwijl we wel geconfronteerd worden met allerlei familieleden van Catrijn.

Sinds kort is in deze duistere zaak wat meer licht gekomen dank zij, opnieuw, Arend van Buchell. Deze vertrouwde enige aantekeningen over de familie Van Leemput aan een stuk papier toe, dat na eeuwenlange omzwervingen aan het begin van deze eeuw in particulier bezit terecht kwam 59) (afb. 8) Vooral de in het Latijn gestelde tekst van Van Buchell bij *Jacob* de vader van Jan, is van belang. Deze luidt:

Jacob huius filius ex relict(a) Danielis ex parentibus profugus cognomen Leemput assumpsit cum tamen ignoravit progenitores aut stirpem unde prognatus esset

57) Ibidem.

58) W. E. van Dam van Isselt, *Navorscher* 1911.

59) Dit handschrift is eigendom van jhr. mr. L. A. M. van Sasse van IJsselt te Maastricht, die zo vriendelijk was het aan de Gemeentelijke Archiefdienst in bruikleen af te staan. Dank zijn wii ook verschuldigd aan de heer W. A. Wijburg te Utrecht, die in deze als bemiddelaar optrad en tevens zijn eigen aantekeningen m.b.t. Trijn van Leemput beschikbaar stelde.

Wij meenden het zo te mogen vertalen:
Jacob, zijn zoon, uit de weduwe van Daniel, zijn ouders ontvlucht, heeft de familienaam Leemput aangenomen, omdat hij toch niet kende zijn voorouders of het geslacht waarvan hij zou afstammen 60).
Volgens Van Buchell is Jan Jacobss. dus de zoon van een zekere Jacob en de weduwe van Daniel van Leemput, waarschijnlijk degene wiens wapen wij onderaan het blad aantreffen met de toevoeging *ex Brabantia*. Waar Jan vandaan komt, hoe zijn moeder heette en wie zijn vaders vader was, het is zeer de vraag of we er ooit achter zullen komen. Wat het laatste betreft: Jan weet het zelf niet. Het ziet er naar uit, dat hij een onecht kind is en zijn vader niet heeft gekend. Al jong heeft hij de banden met zijn ouders - misschien had hij een stiefvader, de tweede man van zijn moeder - verbroken en zijn geboortestreek verlaten. Onder de naam Leemput probeert hij zich een plaatsje onder de zon te veroveren. Hoe hij in Utrecht terecht is gekomen, we kunnen er slechts naar raden. Misschien heeft hij op doortocht van Brabant naar Utrecht in de buurt van Vreeswijk kennis gemaakt met Catharina Claesdr. van Voorn, wier familie naar het schijnt uit die streek afkomstig is. Misschien heeft zij hem aangespoord naar Utrecht te gaan en zich bij haar broer Willem te bekwamen in het brouwersvak. Misschien heeft hij Catrijn pas in Utrecht ontmoet ten huize van Willem Willemss. Berger, bij wie hij als brouwersknecht werkzaam was. Misschien is hij door zijn moeder geïntroduceerd bij de Utrechtse familie Van Leemput en heeft deze hem aan werk geholpen. Wie zal het zeggen.

Adam en Daniel

Er staat in het handschrift van Van Buchell meer dat de aandacht verdient. Allereerst staat Catrijn hier genoteerd als *Catrina Bervers*. Heeft Van Buchell de klok horen luiden of heeft hij zich verschreven? Interessanter is wat Van Buchell meedeelt over Adam, de zoon van Jan en Catrijn. Wij lezen:
Adam van Leemput trouden a(nn)o 1578 Anna Jan Willemss. van Waynoysdochter, een goelicke enighe d(ochte)r; coste nochtans qualiken daer meede omme gaen, liep veel met anderen ende reysde dickwils buyten; hij was in iure gepromoveert ende wert na sijn huysfr(ouws) doot priester. Sij sterft a(nn)o 1598 in september.

Adams vrouw Anna laat op 8 september 1598 een testament opmaken door notaris J. A. Wttenwaell, die hiervoor aan haar ziekbed verschijnt. Adam en Anna blijken aan de Nieuwegracht bij de Brigittenbrug te wonen 61). Reeds de 9de september is Anna overleden. De slechte verstandhouding tussen de echtelieden en Adams slippertjes laten we maar voor rekening van Van Buchell, maar aan diens mededeling over Adams toetreden tot de geestelijke stand kan niet zonder meer voorbij worden gegaan. In verschillende akten, na de dood van Anna gepasseerd, wordt Adam van Leemput advocaat bij het Hof van Utrecht genoemd; hij schijnt deze funktie tot zijn dood in 1623 te

60) Bij het vertalen van het eerste gedeelte van dit fragment maakten wij dankbaar gebruik van de oplossing die mr. F. Doeleman van het Rijksarchief te Utrecht ons aan de hand deed.
61) Protocol van notaris J. A. Wttenwael, Archief van de stad Utrecht, S. 189.

hebben vervuld. Van een eventueel priesterschap wordt nergens melding gemaakt.

De moeder van Anna , Belichgen Aertsdr. van der Steen, heeft zich na de dood van haar man en enige dochter in het convent van Abraham Dole aan de Lange Nieuwstraat teruggetrokken. Dit valt op te maken uit een notariële akte van 26 februari 1606 62). Speelde dit Van Buchell door het hoofd? Er is echter ook nog een andere mogelijkheid. De naam Adam is namelijk door een andere naam heen geschreven; er stond eerst Daniel. Misschien is ook dit een gewone verschrijving; op hetzelfde blad komt immers nòg een Daniel van Leemput voor, namelijk een zoon van Willem. Maar er kan ook een zoon van Jan mee bedoeld zijn. Ferwerda deelt in zijn wapenboek mee, dat Jan Jacobss. en Catrijn niet één maar twee zoons *teelden.* Tot nu toe hadden we het alleen over Adam. Was er misschien ook nog een zoon Daniel? In deze veronderstelling worden we gesterkt door een kanttekening bij een akte uit 1564 waarin sprake is van een plecht ten behoeve van Jan Jacobs. van Leemput en zijn erfgenamen. Op 5 mei 1619 compareert mr. Daniel van Leemput als mede-erfgenaam van zijn ouders en verklaart dat de *ypotheque* geheel is afgelost 63).

Als dit werkelijk Daniel Janss. is, dan is het toch wel vreemd dat hij, in tegenstelling tot zijn broer Adam, zo weinig in de transportregisters en notarisprotocollen voorkomt; tot nu toe is dit de enige plaats. Is híj soms priester gewor-

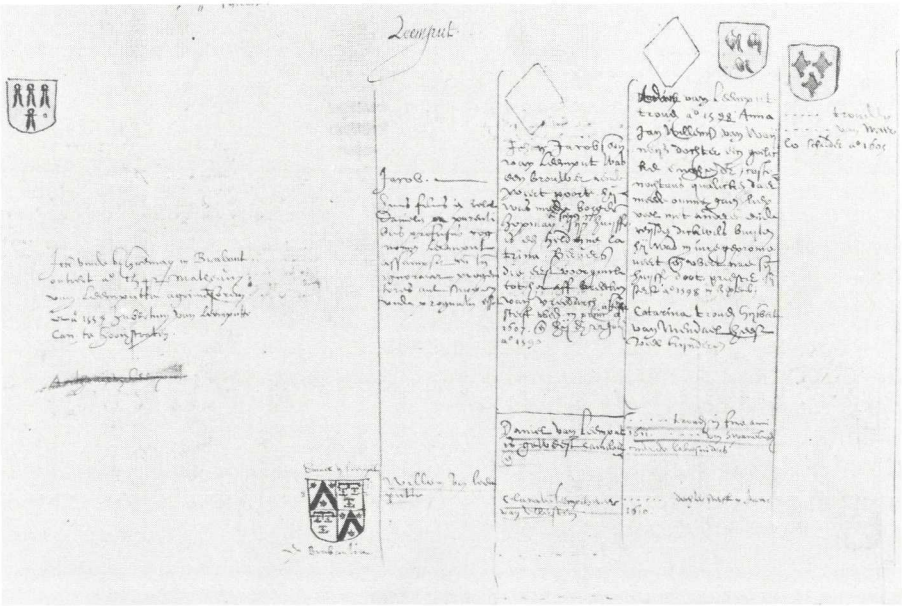

Afb. 8. Handschrift van Arend van Buchell met aantekeningen over de familie Van Leemput. 1e helft 17de eeuw. Particulier bezit.

62) Protocol van notaris J. van Herwaerden, Archief van de stad Utrecht, S. 188.
63) Reg. van transporten en plechten, 13 dec. 1564.

den of in het klooster getreden en horen we daarom praktisch niets van hem? En heeft Jan Jacobss. deze zoon genoemd naar Daniel van Leemput, de eerste man van zijn moeder, die hij nooit gekend heeft en van wie hij geen familie is, maar aan wie hij zijn naam te danken heeft?

Op 22 juli 1590 sterft Jan Jacobss. Enige maanden later, op 27 december, trouwt zijn oudste dochter Digna met Peter van Dam, raad, schepen en burgemeester van Amersfoort. Zij krijgen drie zoons. Digna sterft reeds in 1599 64).

Catrijn van Leemput overleeft haar man ruim 16 jaar. Herhaaldelijk komen wij haar nog in de archieven tegen, soms vergezeld van haar zoon Adam, soms van haar schoonzoon Ghijsbert van Nijendael. Misschien bestiert deze laatste samen met haar de brouwerij van Jan Jacobss. Gijsbert sterft in 1606. Zo verliest Catrijn aan het eind van haar leven vrij kort na elkaar haar schoondochter Anna, haar dochter Digna en haar schoonzoon Ghijsbert. Het moeten zware jaren voor haar geweest zijn. Op 1 januari 1607 overlijdt Catharina Berges, weduwe van Johan van Leemputten. Op 2 januari wordt zij begraven in de Dom onder het luiden van de grote klok, de Salvator.

Het wapen met de bijlen

Tenslotte nog een enkel woord over de wapens die Van Buchell op zijn manuscript *Leemput* heeft getekend. Onderaan zien wij het wapen van de Brabants/Utrechtse familie Van Leemput, dat behoudens enkele afwijkingen overeenkomt met het wapen dat Langerak op zijn wapenkaart van 1769 afbeeldt onder nr. 286 65). Links boven tekende Van Buchell het wapen van de familie van Jan Jacobss.: vier zwarte droogscheerdersscharen op goud. Deze scharen vinden wij terug in het wapen op het portret van Trijn van Leemput, maar dan gecombineerd met dat van De Berges van Essendelle.
Boven de kolom waarin gesproken wordt over Adam van Leemput, staat een manswapen met drie zwarte bijlen afgebeeld en boven de de laatste kolom het wapen van de schilder Van Meerlo, de echgenoot van Adams dochter. Het meest intrigeren de drie bijlen in het wapen van Adam. Heeft de zoon om de „heldendaad" van zijn moeder te vereeuwigen in zijn wapen de droogscheerdersscharen vervangen door bijlen 66)?

Zo eindigen wij met een vraag. Er zijn trouwens in deze bijdrage over het algemeen meer vragen gesteld dan beantwoord. Wat er precies op die tweede mei in Utrecht is gebeurd en welke rol Trijn van Leemput daarbij heeft gespeeld: Bor, Van Buchell en Van Beverwijck helpen ons een heel eind op weg, maar toch . . . het verlossende woord spreken zij niet.

64) J. J. Hooft van Huysduynen, *Geschiedenis van het geslacht Van Dam van Isselt*, z.p. 1965.
65) Willem Langerak, Wapenkaart der oude edele en aansienlijke geslachten des Stichts van Utrecht, 1769, Rijksarchief in de provincie Utrecht.
66) Deze suggestie komt van de heer van Sasse van IJsselt te Maastricht.

Veel is bekend geworden over het leven van Trijn van Leemput, haar man, kinderen en familie, maar nog steeds weten wij niet wanneer en waar Trijn is geboren, wanneer zij trouwde met Jan Jacobss. en hoeveel kinderen zij beiden nu precies hebben gehad. En over de afkomst van Jan Jacobss. weten we zelfs minder dan ooit.
Maar er is goede hoop dat, wanneer niet alleen de registers van transporten en plechten, maar ook de notariële archieven zijn geïndiceerd - over tien, twintig jaar? - ,de waarheid stukje bij beetje toch nog aan het licht zal komen.

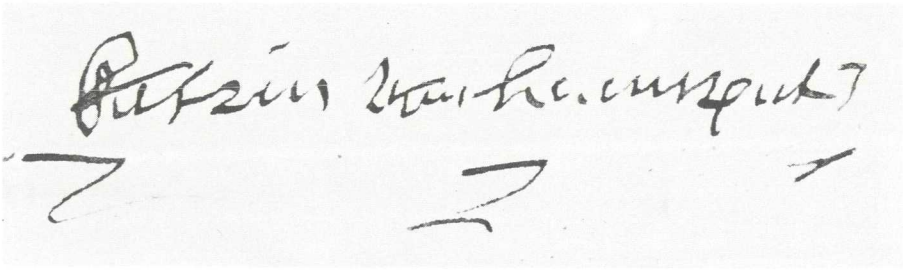

Afb. 9. De enig bewaard gebleven handtekening van Trijn van Leemput. Protocol van notaris J. van Herwaerden, 3 mei 1604. Gem. Archiefdienst Utrecht.

Bijlage 1

'*Pieter van Dam,* raad te Amersfoort 1579, schepen 1580, en burgemeester 1619, troude *Digna van Leemput* dochter van *Johan van Leemput,* (schepen te Utrecht 1577, raad 1584, capitain van de burgerije; is gecommitteert geweest bij de Staten van Utrecht in staatszaken van de grootste importantien, en heeft onder anderen mede helpen maaken en sluiten, den 9 october 1577, 't accoort of satisfactie tusschen de Staaten van Holland en Zeeland en den Prins van Orange ter eenre, en de Staten van Utrecht ter andere zijde, ende 't zelve ondertekent, ziet P. Bor Nederlantsche historie-schrijver, 2de deel, 10de boek, fol. 233, Nieuwe Druk fol. 802, en 't 11de boek fol. 300 tot 302, Nieuwe Druk fol. 893 tot 896) en van *Catharina de Berghes ten Essendelle;* heeft het Casteel Vredenburg met een ijzere hamer opgeslagen, manaftig ingenomen, afgebroken en de Spanjaarts verjaagt. Zij was van de familie van Georgius Ludovicus de Berghes, prins en bisschop van Luyk; zij en haar man hebben de stad Utrecht opgeschoten 30.000 guldens, waar voor behalven de restitutie hebben gekregen het bolwerk aan de Westzijde van de Weertpoort, teelden 2 zoonen.'

Uit: Abraham Ferwerda, *Nederlandsch geslacht-, stam- en wapenboek,* II.

Bijlage 2

Willem Claess. van Voorn (Voornen)
x Geertruyt

- Catharina Willem Claesz.dr. (Willem Voornensdr., Berger, Berges, de Berghes ten Essendelle)
  x Jan Jacobss. van Leemput(ten)
  - Digna
    x Peter van Dam
    - Peter, Willem, Jan
  - Adam
    x Anna Jan Willemsdr. van Wayenoyen
    - Geertruyd x 1. - van Meerlo, 2. Peter van Gessel, Anna x Willem Tol, heer van Ysselt, Johan, Aertgen
  - Catharina
    x Ghysbert van Nyendael
    - Johan, Willem, Goossen, Ghijsbert, Heylwich, Henrick, Jacob, Maria, Abram, Laurens, Geertruyt x Augustijn van Sompeecken
  - Daniel (?).
- Marij Willem Claess. Voornsdr. (Marrichgen Voornen)
- Heylwich Willem Claesz. Voornsdr.
  x Cornelis Dircx
  - Metgen x Jan Eelgisz.
- Willem Willemss. Berger
  x 1. Christina
  2. Stijntgen
  - 1. Anna x Gijsbert Mertenss. van Hemert, Aeltgen x Jan Joachimss. Coop, 2. Claes

Genealogisch overzicht
familie Van Leemput
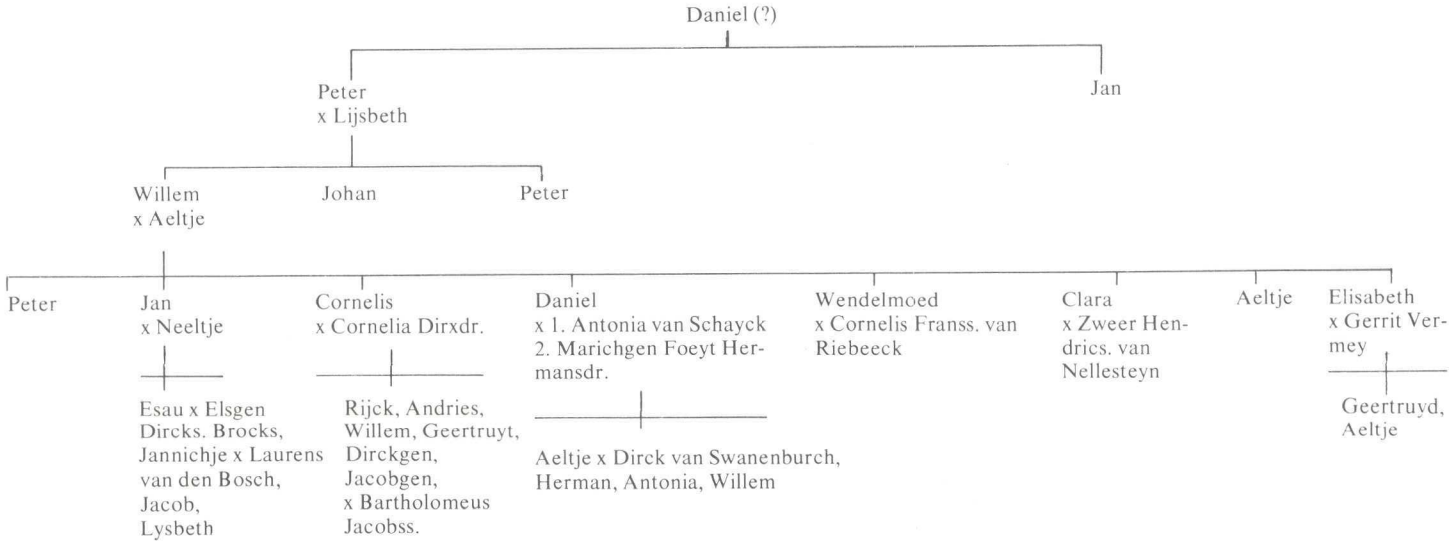
Bijlage 3